

„ECVET” rekomendacijų įgyvendinimo Europos šalyse analizė: poveikis profesinio mokymo sistemoms ir tolesnės raidos scenarijai

2009 metais Europoje siekiant didinti profesinio mokymo sistemų lankstumą, galimybes prisitaikyti prie darbo rinkos iššūkių ir mokymąsi visą gyvenimą paversti realybe, buvo priimtos dvi profesinio mokymo kokybei Europoje svarbios rekomendacijos dėl EQAVET ir „ECVET” principų taikymo. Nuo jų priėmimo praėjo dešimt metų, todėl jau galima daryti išvadas apie tai kiek šios priemonės pasitvirtino ir svarstyti kokia galėtų būti tolesnė šių europinių priemonių ateitis.

2019 m. Europos komisijos iniciatyva parengta ir paskelbta studija apie Europinių įrankių profesiniame mokyme („ECVET” ir EQAVET) taikymą ir jų principų įgyvendinimą nacionalinėse profesinio mokymo sistemose Europos Sąjungos šalyse.

Europos komisijos studijoje pristatoma išsami analitinė apžvalga dešimties metų Europos šalių pastangų gerinant profesinio mokymo sistemų kokybę ir lankstumą bei įgyvendinant dar 2009 m. priimtas „ECVET” ir EQAVET rekomendacijas. Studija siekiama ne tik apžvelgti šalių pasiektą pažangą bet ir pateikti ateities scenarijų variantus, kaip toliau galima būtų plėtoti Europinių instrumentų taikymą praktikoje tiek profesinio mokymo, tiek ir mokymosi visą gyvenimą srityje.

Studija paremta atrinktų 26 šalių svarbiausių švietimo politikos veikėjų interviu, tikslinėmis konsultacijomis, išsamia dokumentų ir rašytinių duomenų analize bei šalių tematinėmis studijomis. Studiją rengiant taip pat buvo organizuoti suinteresuotų šalių forumai, kuriuose buvo aptarinėjami tarpiniai rezultatai ir galimi raidos scenarijai ateičiai.

Šiame straipsnyje pateikiami pagrindinės studijos išvalgos, svarbios „ECVET” principų įgyvendinimui ir apibendrinti pasiūlymai kaip „ECVET” sistema turėtų būti plėtojama ateityje. Su pilna studija galima susipažinti „ECVET” sekretoriato puslapyje <http://www.ecvet-secretariat.eu/>.

„ECVET” sistemos ir įrankių poveikis nacionalinei profesinio mokymo politikai

Europos profesinio mokymo sistemos labai skirtingos. Be to, daugelis jų per pastaruosius metus patyrė struktūrines ir turinines reformas, todėl apibendrintai nusakyti, kas pasikeitė per dešimtmetį nėra lengvas uždavinys. Tačiau galima drąsiai teigti, kad pagrindinė akivaizdi profesinio mokymo sistemų kaitos dimensija – išaugusi įvairovė. 2017 m. Europos profesinio mokymo plėtros fondo (CEDEFOP) atliktoje studijoje teigiama, kad „nors profesinio mokymo konceptas pastaruosius du dešimtmečius buvo daugmaž stabilus, tačiau, galime pastebėti labai išaugusią įvairovę kalbant apie profesinio mokymo tiekėjus, institucijas, kvalifikacijų lygmenis ir tikslines grupes, taip pat išaugo horizontalusis ir vertikalusis pereinamumas tarp sistemos lygių, mokymosi darbo vietoje elementų svarba, stebimas pirminio ir tęstinio profesinio mokymo sistemų suartėjimas ir programų tarpusavio sąveikos išaugimas”¹

Akivaizdžiai matomos šios pagrindinės profesinio mokymo sistemų tendencijos:

- Stiprinamas profesinio mokymo mokymosi darbo vietoje aspektas;
- Profesinis mokymas skverbiasi į kitas švietimo ir mokymo sistemas, ypač aukštąjį mokslą;
- Didėja profesinio mokymo (turinio, formų, būdų ir pan.) įvairovė mokymosi visą gyvenimą šviesoje.

Siekiant įvertinti kokį poveikį šalių švietimo ir profesinio mokymo politikai ir praktikai turėjo „ECVET“ visų pirma žiūrima į tiesiogiai su „ECVET“ susijusias sritis:

- Ar padidėjo kvalifikacijų skaidrumas ir pripažinimo galimybės;
- Ar mokymosi rezultatai lengviau perkeliama iš vienos sistemos į kitą;
- Ar palengvėjo ankstesniojo mokymosi pasiekimų pripažinimas;
- Ar išaugo profesinio mokymo Europos šalyse mobilumas;
- Ar išaugo abipusis bendradarbiavimas ir pasitikėjimas.

Šie aspektai tampriai susiję ne tik su „ECVET”, bet ir su kitomis Europinėmis iniciatyvomis, kurios atsirado kaip Kopenhagos proceso dalis, visų pirma Europos

¹ Cedefop (2017). The changing nature and role of vocational education and training in Europe. Volume 2: Results of a survey among European VET experts. Luxembourg: Publications Office. Cedefop research paper; No 64. <http://dx.doi.org/10.2801/548024>

kvalifikacijų sandara (EKS), neformalioju ir savaiminiu būdu įgytų kompetencijų vertinimo gairėmis ir Europass. Todėl įvertinti vien tik „ECVET” principų poveikį yra sudėtinga, nes dažniausiai „ECVET” principai integruojami į platesnes nacionalines reformas ir procesus. Vis tik kai kuriose šalyse „ECVET” turėjo gana ribotą poveikį nacionalinėms sistemoms dėl dviejų priešingų priežasčių. Pirmu atveju, kadangi šalys arba jau turėjo kvalifikacijos vienetais ir kreditais pagrįstą profesinį mokymą (kaip pvz. Airija, Švedija, Slovėnija, Jungtinė Karalystė), todėl jų „ECVET” elementų taikymas stipriai nepaveikė. Antru atveju šalių sistemose nebuvo šių elementų ir kol kas jos nėra suderintos su „ECVET” principais (kaip pvz. Austrija, Vokietija, Danija, Nyderlandai ir Slovakija). Akivaizdu, kad „ECVET” lengva buvo įdiegti tose šalyse, kuriose veikė ar buvo kuriamos visos „ECVET” taikymui svarbios prielaidos: modulinis profesinis mokymas, kvalifikacijos sudarytos iš vienetų, mokymosi rezultatais grįstas profesinio mokymo turinys, kokybiškos kompetencijų vertinimo sistemos ir kreditų perkėlimo galimybės. Todėl Suomija, kurios profesinis mokymas jau pasižymėjo visais išvardintais požymiais ir kurioje nepaisant to ir tinkamai suvokta „ECVET” svarba, tapo vienintele šalimi kurioje „ECVET” įdiegtas pilna apimtimi ir kurioje juntamas ženklus „ECVET” principų įgyvendinimo poveikis. Suomijos atveju pažymima, kad „ECVET” turėjo ženklios įtakos mobilumo kokybei, visų pirma suderinant tarp šalių kompetencijomis grįstą mobilumą.

Kitose šalyse skiriasi tiek sistemų suderinamumas su „ECVET”, tiek „ECVET” poveikis profesinio mokymo sistemoms. Studijoje nurodomos penkios šalys, kuriose „ECVET” ženkliai prisidėjo prie profesinio mokymo reformų: Estija, Latvija, Lietuva, Malta ir Rumunija.

Europos šalių profesinio mokymo sistemos, kurios nepasižymėjo „ECVET” svarbiais elementais ir todėl „ECVET” poveikis jose nėra žymus (tačiau tai nereiškia, kad šiose šalyse nebuvo aktyviai įgyvendinami su „ECVET” susiję projektai ir iniciatyvos). Didžiausias „ECVET” poveikis šiose šalyse, kad buvo inicijuotos diskusijos ir besikeičiantis pagrindinių suinteresuotų šalių požiūris į tai, kaip profesinio mokymo turinys galėtų būti konstruojamas, visų pirma galvojant apie mokymosi rezultatais grįsta mokymąsi ir kvalifikacijų sudarymą iš atskirų vienetų (pvz. Austrija, Čekija, Vokietija, Italija, Nyderlandai, Slovakija).

Nepaisant to, „ECVET” visose šalyse prisidėjo prie išaugusios profesinio mokymo mobilumo kokybės ir besimokančiųjų pasitenkinimo mobilumu, didesnio susitarimų aiškumo, skaidresnio vertinimo ir rezultatų perkėlimo. „ECVET” taip pat siejamas su didesne kvalifikacijos įgijimo būdų įvairove ir padidėjusiu sistemų lankstumu, tiek bendrai, tiek ir kalbant apie besimokančiuosius, kurie susiduria su įvairiais mokymosi sunkumais.

Kokios galėtų būti „ECVET” plėtojimo galimybės ateityje?

Analizuojant „ECVET” sistemos potencialą ir dar nepanaudotas galimybes ateityje, visų pirma svarbu atskleisti kokios yra dabartinės „ECVET” sistemos silpnosios vietos. Taip pat kaip galima būtų pašalinti pagrindines kliūtis, kurios neleidžia pilna apimtimi diegti „ECVET” Europos šalių praktikoje. Kalbant apie kliūtis ir silpnybes, visų pirma tai yra „kreditų sistemos“ skirtingas suvokimas, kuris kai kuriose šalyse atrodo nesuderinamas su nacionaliniu profesinio mokymo turiniu ir kaip kvalifikacijos yra formuojamos. Kai kurių šalių sistemose nenumatyta galimybė kvalifikaciją įgyti atskirais vienetais, galvojant, kad taip neišvengiamai nukentėtų profesinio mokymo kokybė. Taip pat manoma, kad kvalifikacijos vieneto vertė priklauso nuo to, kiek jis suvokiamas pilnos kvalifikacijos kontekste, žvelgiant holistiškai. Šiose šalyse pilnas „ECVET“ įgyvendinimas lieka toks pat neįmanomas kaip ir prieš dešimtmetį.

Kadangi „ECVET“ taikymo ir naudos analizė parodė, kad ne visos šalys yra pasirengusios toliau plėtoti nacionalines sistemas suderintas su „ECVET“ principais, šiame etape galimi keli „ECVET“ tolesnės raidos variantai:

1. Plėtojama esama situacija, stiprinimas „status quo“;
2. „ECVET“ funkcijų integravimas į kitus egzistuojančius Europinius įrankius ar programas, akcentuojant tik tuos elementus, kurie lengviausiai suprantami ir paprasčiau pritaikomi;
3. „ECVET“ principai integruojami į Europos švietimo ir profesinio mokymo politikos strategines gaires, išsikeliant ambicingesnius tikslus ateičiai;
4. Harmonizuoti aukštojo mokslo ir profesinio mokymo pripažinimo ir kokybės užtikrinimo įrankius, siekiant vieningos bendros sistemos;
5. „ECVET” sistemos pagrindu parengta Europinė skaidrumo ir mokymosi rezultatų pripažinimo ir lanksčių mokymosi kelių sandara.

Pateikus šiuos scenarijus, kiekvienu atveju buvo atliktas detalus ekspertinis vertinimas, siekiant įvertinti kokia būtų tokio pasirinkimo nauda, įgyvendinimo kaštai, nenumatytos pasekmės ir įgyvendinimo galimybės. Kiekvieno scenarijaus atveju taip pat buvo atlikta stiprybių, silpnybių, grėsmių ir galimybių analizė (SSGG), siekiant nustatyti ir įvertinti pasiūlytų scenarijų potencialą ir tikslingumą.

Įvertinus ekspertų nuomones Delfi metodu, prieita išvados, kad palankiausias „ECVET” scenarijus ateičiai būtų pagrindinių principų integravimas į platesnes (apimančias ir kitus įrankius, tokius kaip EQAVET) Europos profesinio mokymo politikos strategines gaires, taip

sustiprinant „ECVET” svarbą ir paskatinat plačiau taikyti pagrindinius principus kuriant lanksčius mokymosi kelius ir naujas galimybes plėtojant mokymosi visą gyvenimą sistemas. Pagrindiniai tokio scenarijaus įgyvendinimo privalumai būtų glaudesnis „ECVET” principų integravimas su kitais Europos instrumentais, visų pirma Europos kvalifikacijų sandaros ir ankstesniojo mokymosi pripažinimo nuostatomis, tuo pačiu sustiprinant „ECVET” vaidmenį Europinėse politikos priemonėse ir programose (Upskiling Pathways, „Erasmus+“, „ErasmusPro“ ir „Europass“).

Be to, integruojant „ECVET” principus į platesnes Europos profesinio mokymo politikos strategines gaires būtų galima skirti daugiau dėmesio „ECVET” principų žinomumui ir rinkodarai, plačiau pristatant „ECVET” teikiamą naudą mokymosi visą gyvenimą plėtrai, kuriant lankstesnius mokymosi (įskaitant ir darbo vietoje) kelius ir mokymosi mobilumo kokybei ir pripažinimui.

Pasirinkus minėtą scenarijų, „ECVET” sistemą taip pat galima būtų lygiagrečiai plėtoti šiomis kryptimis:

- Pašalinant ar iš esmės peržiūrint „ECVET” „taškų” sampratą, atsižvelgiant į esamas kreditų sistemas profesiniame mokyme. Tuo pačiu peržiūrint „ECVET” elementus, kurių taikymas didina sistemų lankstumą, atsisakant „ECVET”, kaip sistemos, kurią reikia įgyvendinti pilna apimtimi sampratos, vietoje to skatinant veikiančių ir pasitvirtinusių elementų įgyvendinimą.
- Griežtinant reikalavimus taikyti veikiančius ir pasiteisinusius „ECVET” elementus mobilumo tikslais, tuo pačiu didinant įrankių prieinamumą (pvz. juos skaitmenizuojant ar pateikiant interaktyviau). Pavyzdžiui „Erasmus+“ mobilumo chartijos gavėjams „ECVET” mokymosi sutartis ir Tarpusavio supratimo memorandumas galėtų būti privalomi.
- Skatinant naujos kartos pilotinius projektus, skirtus viešinti ir skatinti „ECVET” principų taikymą lankstesnių mokymosi kelių ir individualizuotų mokymosi būdų kūrimui. Šie projektai turėtų būti visų pirma orientuoti į „ECVET” diegimo kliūčių šalinimą, pvz. skatinant kompetencijų pripažinimą tose šalyse, kuriose kvalifikacija nėra daloma į vienetus arba perkeliant profesinio mokymo rezultatus į aukštąjį mokslą.
- Toliau plėtojant mokymosi rezultatų sampratą, siekiant jų aiškumo ir vienodo interpretavimo skirtingose suinteresuotų šalių grupėse. Nors šiuo metu mokymosi rezultatų samprata yra plačiai paplitusi, vis dar susiduriama su sunkumais tada, kai

reikia palyginti skirtingų programų ir šalių mokymosi rezultatus. Tam galima būtų integruoti jau veikiančias europines priemones, pvz. sektorines kvalifikacijų sandaras (kur jos jau sukurtos) ir pasitelkti ESCO terminologiją.

Nuorodos:

Cedefop (2016). *ECVET in Europe: monitoring report 2015*. Luxembourg: Publications Office. Cedefop research paper; No 56.

<http://dx.doi.org/10.2801/946187>

Cedefop (2018). *National qualifications framework developments in Europe 2017*. Luxembourg: Publications Office.

Study on EU VET instruments (EQAVET and ECVET), European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Inclusion, 2019, Brussels.

Parengė nacionalinė „ECVET“ ekspertė Odeta Kupetienė